

Є.П. ГУЛА,
професор кафедри рисунка та живопису,
Київського національного університету технологій та дизайну
О.В. МАЗНІЧЕНКО,
доцент кафедри рисунка та живопису,
Київського національного університету технологій та дизайну
А.М. ОСАДЧА,
старший викладач кафедри рисунка та живопису,
Київського національного університету технологій та дизайну

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У БІБЛІОТЕКАХ І МУЗЕЯХ ЄС НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У ХХІ столітті інновації перестали бути предметом одних лише наукових пошуків і стали побутовим і звичним чинником. Високі технології усе більше проникають не тільки в ділову сферу, але й у культурний простір. Одним із центрів нововведень у розвитку бібліотечних і музейних установ являються країни ЄС. Загалом Євросоюз є одним із провідних світових інноваторів. Із усіх «хай-тек» лідерів світу досвід інноваційного розвитку соціально-культурної сфери ЄС представляє для нашої країни найбільший інтерес через практичну ідентичність історичних й культурних особливостей ЄС і України, у порівнянні з іншими провідними інноваторами, такими як США або Японія.

Проведений порівняльний аналіз дозволив виділити дві основні моделі інноваційного розвитку соціально-культурної сфери в країнах ЄС — «німецька» (провідні представники — Німеччина й Данія), що характеризується високим рівнем централізації, постійною державною підтримкою науково-дослідних заходів, розвиненістю науково-промислової кластеризації й високою інтеграцією вищої освіти у прикладні промислові розробки, і «скандинавська» (провідні представники — Фінляндія й Швеція), що характеризується ставкою на переважно приватно-комерційні інвестиції в інноваційну діяльність і високим рівнем розвитку приватно-комерційного венчурного фінансування. У повній мірі це стосується також функціонування й інноваційного розвитку бібліотек і музеїв.

Серед найбільш інноваційних бібліотечних установ в Європі слід назвати, насамперед, Філологічну бібліотеку Вільного університету в Берліні. Відкрита в 2005 році бібліотека — це практично вільний простір з великою кількістю книг, які можна просто брати з полиць і читати. Конструкція бібліотеки також дуже привертає увагу: будинок фактично порожній усередині, а поверховість створюється чотирма ярусами хвилеподібних галерей. Площа бібліотеки становить понад 6000 кв. м., увесь фонд у розмірі 700 000 книг розміщений на стелажах відкритого доступу, а навколо стелажів на галереях розташовано 600 читацьких місць, у тому числі місця для роботи людей з обмеженими можливостями. На кожному поверсі є точки для сканування книг.

На особливу увагу також заслуговує Датська бібліотека Hjørring Central Library, яка розмістилася прямо у шоппінг-моллі під назвою Метрополь. За словами дизайнерів зі студії Rosan Bosch, які працювали над створенням проекту,

Njørring Central Library представляє із себе інноваційну версію бібліотеки майбутнього, з акцентом на взаємодію між людьми, обмін досвідом і знаннями. Тут влаштована не тільки доросла бібліотека, але й дитяча, яку з легкістю можна назвати дитячим куточком, а не бібліотекою, оскільки діти вчать і грають одночасно.

У 2015 році в одному із заводських районів Магдебурга (Німеччина) була створена так звана відкрита бібліотека — Open Air Library. Тут на вулиці під одним дахом знаходяться публічна бібліотека, парк, сцена й кафе. Інновація була сформована самими жителями міста, оскільки у даному районі не було належної освітньої й соціально-культурної інфраструктури. Згодом група професійних архітекторів KARO Architekten взялася побудувати для цих жителів справжню бібліотеку. У результаті був сформований відкритий простір, де налічується 20 000 книг.

Досить оригінальною та інноваційною установою є бібліотека Aberdeen у Шотландії. Скляний дев'ятиповерховий будинок являється бібліотекою Університету Aberdeen (місто Абердин, Шотландія), в якій є все необхідне для спокійної й комфортної роботи з аналоговою інформацією — книги у вільному доступі, Інтернет, сканери, власне кафе. Новий корпус, спроектований і побудований студією Schmidt Hammer Lassen, відкрився у 2012 році. Архіви бібліотеки нараховують близько 250 000 книг і рукописів.

Важливо відзначити, що інновація у бібліотечній справі — це не лише досконала сучасна зовнішня форма закладу, але й створення принципово нових зразків діяльності, які виходять за межі норм регламентованих норм, що виводить професійну діяльність на цілком новий якісний рівень.

Інноваційна діяльність може бути спрямована як на одержання нового бібліотечно-інформаційного продукту, так і на впровадження нових ефективних технологій роботи. Інновація у бібліотеці присутня практично за всіма напрямками її діяльності, у тому числі в масовій роботі, яка передбачає сукупність методів і форм організації обслуговування одночасно великої кількості читачів або певної групи користувачів. До основних інноваційних форм масової роботи відносяться: наочні (книжкові виставки, перегляди, рекламна діяльність); усні (огляди, тематичні вечори, диспути тощо); комплексні (день відкритих дверей, тиждень (декада) книги, ток-шоу тощо).

З інновацій у масовій бібліотечній роботі останніх років можна виділити інтерактивні методи. Практика показує, що знання, запропоновані людині у готовому вигляді, засвоюються на 50-60%, а те, у чому вона бере безпосередню участь — на 90%. Саме інтерактивні методи допомагають не тільки сформувати у відвідувачів бібліотеки певний набір знань, але й активізувати їхнє прагнення до самоосвіти, реалізації своїх здібностей, пробуджують ініціативу, загострюють емоційне сприйняття, дозволяють активно використовувати творчий потенціал, надають бібліотечним заходам живий, неформальний характер, розширюють кругозір і активізують пізнавальні інтереси учасників.

Музеї як і бібліотеки також намагаються слідувати прогресу. Для тих, хто любить мистецтво, але не має можливості багато подорожувати, давно існують

віртуальні тури по музеях різних країн. Модний тренд — поєднувати мистецтво з атракціоном — довго викликав критичні відгуки музейних фахівців усього світу. Однак мультимедійні технології, які ще кілька років назад як дослідний зразок проходили випробування лише на тимчасових виставках, сьогодні усе більше використовуються у постійних експозиціях.

Говорячи про інноватику в музеях Євросоюзу, доцільно насамперед згадати про Велику Британію. Зокрема, Національний музей сланцю в Уельсі почав використовувати новий сервіс на базі технології iBeacon, що дозволяє місцевим жителям викладати інформацію про культурні визначні пам'ятки рідного краю. Якщо експеримент пройде вдало, то карта Уельсу наповниться новими «маячками» з унікальними відомостями від місцевих мешканців.

Загальновідомим є Британський музей у Лондоні. Цей заклад перетворив щорічну акцію «Ніч у музеї» у захоплюючу віртуальну гру. В 2014 році будь-який бажаний міг завантажити на GooglePlay або AppleStore спеціальний додаток «Таємниця гробниці» і спробувати пройти заданий маршрут, відповівши на низку питань. Переможцеві випав унікальний шанс провести реальну ніч серед мумій у Єгипетському залі музею.

Тим часом шведський Музей Середземномор'я в Стокгольмі використовує 3D-технології для «оживлення» єгипетських мумій, які зазнали томографічного сканування й відображені на спеціальному інтерактивному столі. Деталізована цифрова модель дозволяє відвідувачам пошарово вивчати вміст саркофага й анатомію мумії.

Музей історії польських євреїв у Варшаві використовує комп'ютерні технології для реалізації ефекту повного занурення у традиції й побут єврейського народу. Аудіо- й відеоряд дозволяє відвідувачам опинитися у таверні, синагозі, школі, побачити з вікна віртуального трамвая панораму міста й вулиці минулого сторіччя, почути мову та національну музику східноєвропейських євреїв.

Датський національний морський музей у Хельсінгері дозволив своїм відвідувачам поринути в морську безодню. 11 проекторів створюють гігантську панорамну проекцію, завдяки чому й формується відчуття реального знаходження у відкритому океані.

У музеях Греції й Франції діє проект, розроблений (за фінансової підтримки Європейської комісії) компанією CHESSE. Після заповнення спеціальної онлайн-анкети програма надає клієнтові профіль і формує для нього індивідуальний маршрут, який корегується по ходу відвідування музею. По виходу з музею відвідувач одержує фото або відео свого відвідування. Крім того, кожний бажаний може розмістити свій культпохід на сайті музею й зробити його репост у соцмережах.

Музей природничих наук MUSE в італійському місті Тренто має спеціальний мультимедіа-тоннель із відеопроєкціями та об'ємним звуком. Тунель створює відвідувачам ілюзію польоту над Альпами й спускає по сніжній трасі. Ще однією новинкою є інтерактивний глобус — копія Землі, як вона виглядає з космосу. Спеціальна програма у режимі онлайн відтворює рух атмосферних мас, океанів і континентів, зміну клімату й багато чого іншого.

У згаданих та інших державах ЄС фінансований Європейським Союзом проект «Mesch» пропонує відвідувачам музеїв можливість взаємодії з експонатами за допомогою «розумних» предметів. Наприклад, «смарт» лупа дозволяє максимально наблизити твір мистецтва й розглянути його у найдрібніших подробицях. «Розумна» книга може бути використана під час подорожі до парка-садиби або по місцях бойової слави: за допомогою спеціальної закладки, яку необхідно розмістити на значку визначної пам'ятки, відвідувач почує розповідь про неї з підвішеного поруч репродуктора, замаскованого під звичайний ліхтар.

Визнаючи видатні досягнення музеїв країн ЄС у впровадженні технічних «ноу-хау», слід водночас відзначити, що музей, який активно використовує мультимедіа-технології, не завжди виявляється задоволений результатами цього вибору. В основному негативний ефект формується через помилки, які виникають із не зовсім вірного сценарію застосування мультимедіа, через сприйняття технологічних засобів як самоцілі, а не як інструмента.

Серед основних помилок, що мають місце при технологічній модернізації музею, можна виділити наступні:

- придбання музеєм розрізненого устаткування без зручної системи управління;
- приділення недостатньої уваги контенту, тобто наповненню;
- візуальна дисгармонія з експозицією, незв'язаність інтерактивних мультимедійних інсталяцій із загальним художнім задумом експозиції.

Тільки при подоланні цих помилок технології можуть справді сприяти реалізації поставлених музеєм завдань. Безумовно, важливим також є дотримання інших важливих умов конкретної експозиції: вік основної аудиторії, середня кількість відвідувачів, просторові можливості залів.

Отже, на відміну від нашої країни, де державні бібліотечні й музейні установи фінансуються за залишковим принципом, що ускладнює їх інноваційний розвиток, у державах ЄС бібліотеки і музеї власне є центрами культурних нововведень.

Література

1. Бачинська Н. А. Бібліотекознавство / Н. А. Бачинська, Г. В. Салата. — Київ: Медінформ, 2016. — 241 с.
2. Бачинська Н. А. Національні бібліотеки світу / Н. А. Бачинська, Г. В. Салата. — Київ : Медінформ, 2016. — 232 с.
3. Бойко-Гагарін А. С. Музейний маркетинг / А. С. Бойко-Гагарін; Нац. музей історії України. — Київ : НАКККіМ, 2016. — 67 с.
4. Вербицька П. В. Музей як комунікативний та освітній простір / П. В. Вербицька, Р. Е. Пасічник. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. — 232 с.
5. Лобузін І. Цифрові бібліотечні проекти: технологічні рішення та управління життєвим циклом колекцій : монографія / І. Лобузін. — Київ, 2016. — 216 с.
6. Правове регулювання використання зображень у електронних бібліотеках за законодавством України : монографія. — Одеса : Юридична література, 2017. — 70 с.
7. Саух В. М. Проектування відкритих інформаційних систем: профілі електронних бібліотек / В. М. Саух. — Черкаси : Маклаут, 2008. — 296 с.

8. Сурмач О. І. Музейна справа / О. І. Сурмач ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. – 271 с.
9. Яковец Ю. В. Эпохальные инновации XXI в. / Ю. В. Яковец. – М. : Экономика, 2004. – 444 с.
10. Яковець І. О. Художній музей ХХІ століття : монографія / І. О. Яковець. – Черкаси : Вовчок Ольга [вид.], 2016. – 463 с.

Н.Т. ЮЗВИШИН,

викладач вищої категорії спеціалізації «Народне пісенне мистецтво»
Теребовлянського вищого училища культури, м. Теребовля, Тернопільська область, Україна

ХОРОВА МУЗИКА У ТВОРЧОСТІ МИХАЙЛА ВЕРИКІВСЬКОГО, ЯК СПОСІБ ВИРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ ІДЕЙ

На початку третього тисячоліття, у час бурхливого розвитку економічного, соціального, культурного, політичного життя, людство зіштовхнулося із проблемами усвідомлення та відродження національно-патріотичних ідей. Загально відомо, що чіткого визначення національної ідеї поки що не існує, але із усіх трактувань, найчастіше звучить: національна ідея - це концентрований вираз національних інтересів та почуттів, форма духовного самоусвідомлення, показник того, як народ усвідомлює себе, свою роль і місце у світі. В процесі національного виховання молодого покоління велике значення має висвітлення правдивої історії культури та освіти нашого народу, повернення до культурних надбань, відкриття маловідомих сторінок нашої спадщини. Одним із способів відродження національно-патріотичних ідей в Україні є ґрунтовне вивчення творчих внесків її діячів культури та мистецтва.

Непересічною особистістю в історії української музики постає Михайло Іванович Вериківський, який володів особливим почуттям причетності до глибинних джерел національного мистецтва. Він прийшов у музику в двадцяті роки як композитор, диригент, учений, педагог, був першим у відкритті багатьох жанрів в українській класичній музиці. Його творчість різноманітна за жанрами, хоча в ній помітно переважає вокальна музика, що є давньою традицією для України. Та, незважаючи на велику кількість професійних здобутків, творча постать композитора є недостатньо вивченою. Базові досягнення в даному напрямку висвітлені в працях Н. Герасимової-Персидської [2], О. Торби [5] та Н. Шурової [6].

Інтерес майбутнього композитора до української музики не виник спонтанно, а був породжений єдністю багатьох факторів, серед яких вплив сім'ї та соціального оточення. Михайло Іванович Вериківський походив із багатодітної родини. Його батько був міщанином, а мати неписьменна, хоча знала багато народних пісень. Всі діти в сім'ї мали здібності до музики, співали, а батьки підтримували та розвивали їхні музичні захоплення. У 1904 р. Михайла Вериківського віддали до церковноприходської школи, де одночасно він співав у хорі та навчався нотної грамоти. Те, що композитор народився в Кременці (а він